

Betrokkenheid als kompas

Betrokkenheid is de brandstof van spel, leren en dus ook jullie onderzoek. Zodra je merkt dat de betrokkenheid afneemt, probeer dan vast te stellen waar dit door komt. Is het direct na het voorlezen van het verhaal al mis? Als een onderwerp niet leeft, kun je eendeloos trekken aan het onderzoek. Het heeft dan hoogstwaarschijnlijk weinig zin. Breng je verhaal dus altijd enthousiast of spannend en wek nieuwsgierigheid op.

Loopt het onderzoek niet soepel, maak gebruik van de 'duwtjes' en vragen op de kaarten. Observereer wat er ontbreekt. Licht het aan de samenwerking, de materialen of aan de vaardigheden van de kinderen? Dit laatste kan aardige belemmeringen opleveren. Verderop lees je meer over executieve functies en hoe je dit kunt begeleiden.

Als leerkracht kies je zelf je uiteindelijke organisatievorm. Uit het veld werd de tip gegeven om te starten met een overzichtelijk en betrokken groepje. Ook jij verdient een succesvolle start die smaakt naar meer. Selecteer bij voorkeur niet op 'hoge opbrengsten', maar kijk naar intrinsieke motivatie en glimmende ogen. Kinderen ontdekken vanzelf of deze vorm van spelen en onderzoeken bij hen past.

FASEN VAN ONDERZOEKEND LEREN

Wetenschap en techniek: de hogere groepen zijn er mee om de oren geslagen. Juist in de onderbouw is deze vorm van werken heel natuurlijk in te voegen in de dagelijkse praktijk. En het hoeft helemaal niet moeilijk te zijn.

Een onderzoek heeft een opbouw in fasen:

Introductie >

Dit is het verhaal waarmee een probleem geïntroduceerd wordt. Een probleem wat de nieuwsgierigheid opwekt en waar een oplossing voor gezocht kan worden.

Voor kennis ophalen >

Om nieuwe kennis en ervaringen op te bouwen, is het van belang 'haakjes' te zoeken in het brein. Wat weten kinderen hier al vanaf? Hoe voelde dat? Hoe zag dat eruit? Welke oplossingen ken je al?

Leervragen en hypothese >

Verken vooraf mogelijke oplossingen. Wat kun je allemaal bedenken? Hoe denk je dat je oplossing gaat werken of reageren (hypothese)? Wat gaat er gebeuren als je dit gaat doen? Wat lijkt je de beste oplossing om als eerste te onderzoeken? En waar moet je oplossing of onderzoek straks aan voldoen (voorwaarden)?

Spel en onderzoek >

Dit gebeurt op een plek in school of lekker buiten. Laat het maar gebeuren. Als de betrokkenheid en nieuwsgierigheid groot genoeg zijn, loopt het onderzoek nagenoeg vanzelf.

Evaluatie en verdieping >

Pak jullie voorwaarden (fase 3) er regelmatig bij. Voldoet het product of onderzoek eraan? Ben je tevreden? Wat kan er beter of anders? Misschien

ontstaat er vanzelf een nieuw onderzoek ter verdieping, ...!

Presentatie >

Presenteren betekent hier niet in de spotlights staan. Dit mag, maar hoeft niet. Vertellen aan de leerkracht, andere kinderen of je ouders is voldoende. Foto's maken voor je trotsmap of portfolio is natuurlijk wel heel leuk. Door op grote of kleine schaal te presenteren, oefenen kinderen taal te geven aan hun denken, het proces en product.

WAT LEVERT ONDERZOEKEND LEREN OP?

Je bereikt zoveel, dat het niet is samen te vatten in een leerlijn. Gelukkig maar. Kinderen leren vooral dat onderzoekend leren leuk is (en de leerkracht ook!).

KleuterLab zet deze vorm van leren in om al jong vaardigheden te ontwikkelen en te verstevigen zoals:

- probleemoplossend vermogen
- kritisch denken
- zelfregulering
- creatief denken

Deze vaardigheden vallen onder de zogeheten

21e -eeuwse vaardigheden.

Welk label je ook plakt

aan deze vaardigheden, en

duidelijk is wel dat ze de

basis vormen van een

krachtige ontwikkeling en

eigenaarschap. De basis

van hun verdere leven in

het onderwijs, maar ook

daarbuiten.

copyright SLO/Kennisnet

Dit lijken onnodige afspraken, maar ze zijn van groot belang:

- Het geeft focus tijdens het onderzoek en spel
- Het lost misverstanden tijdens samenwerking snel op. Ruzies over de kleur van het halletje zijn zo opgelost als kinderen weer even terugpakken naar de voorwaarden. Als de voorwaarde was dat de kleur niet mocht opvallen, dan is knalgeel misschien niet de beste keuze.

Ga positief om met tomeloze creativiteit

Daar sta je dan. Alle spullen staan klaar, je verhaal is goed voorbereid en een enthousiast groepje kinderen wil van start. Zodra je het verhaal afgerond hebt, begin je met het stellen van de vragen. Tot zover gaat het soepel.

Tot er plotseling een bijzonder creatieve oplossing bedacht wordt door een kind. Een oplossing waar je geen spullen voor verzameld hebt of niet te realiseren is in je klas.

Maar wel een oplossing waar Einstein voor van zijn stoel af zou zijn gevallen!

Als je deze tomeloze creativiteit direct de deur wijst, gewapend met diverse heldere argumenten, kun je het kind 'kwijtraken'. Creativiteit móet stromen. Als je dit afkapt, neem je iets weg en brokkelt letterlijk de band en vrouwen tussen jou en het kind een stukje (of helemaal) af.

Tip 1

Neem iedere bedachte oplossing serieus.

Ga in gesprek. Verken mogelijkheden en onmogelijkheden en 'parkeer' eventueel deze oplossing voor 'later'. Vergeet alleen nooit die parkeerplaats later nog een keer samen te bezoeken. Misschien laat het kind het erbij, of starten jullie samen een nieuw onderzoek op.

Tip 2

Wat kan helpen, is om terug te grijpen naar de voorwaarden die jullie samen opgesteld hebben. Zo bedacht ooit iemand om een tunnel te graven voor oma, zodat de wolf haar niet te pakken kon krijgen. Echter, de voorwaarden waren: 1. Oma moet het alarm in huis kunnen horen. 2. De wolf moet er tegenaan kunnen lopen. Een tunnel voldeed hier niet aan. Dat zag het creatief brein zelf ook in. De tunnel werd wel positief ontvangen en mocht later alsnog gegraven worden, buiten in de zandbak. Een nieuw onderzoek met nieuwe voorwaarden. Iedereen blij!

DOELGROEP

Kleuterlab is geschreven voor de oudere kleuters en kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Het is echt een uitdagende vorm van spelen en leren. Uiteraard kunnen de kaarten ook ingezet worden in hogere groepen. De principes blijven dan gelijk, maar misschien moet het verhaal iets aangepast worden aan de belevingswereld van de kinderen.

LEERKRACHTROL

Geef ruimte en vertrouwen

Bij onderzoekend leren sta jij aan de zijlijn. Je rol is begeleidend. Door open vragen te stellen en een **onwetende houding** aan te nemen, activeer je de kinderen in hun denken en handelen. Je faciliteert in spullen en ruimte en ondersteunt waar nodig. Er wordt gebouwd, gerommeld, geklieverd en gegraven. Zolang de betrokkenheid ervan af spat en de focus op het onderzoek gericht is, zit het goed.

De rommel wordt later wel opgeruimd. Samen.

Richt je op eigenaarschap. Dit is niet jòuw onderzoek, waar je thuis al oplossingen en processen voor bedacht hebt. Het is van de kinderen. Dat kan betekenen dat ze soms oplossingen verzinnen, waar je geen materiaal voor verzameld hebt. Bespreek dit met de kinderen. Wie doet wat? Wat kun je nu al wel doen?

Stel vooraf voorwaarden vast

Met voorwaarden bedoelen we criteria waarop je tussentijds en na afloop samen met de kinderen kunt evalueren. Kinderen willen bijvoorbeeld een beschutte plek voor de egel maken. De voorwaarden zijn dan:

1. Het moet goed verstopt zijn, niemand op het plein mag het holletje zien.
2. Het moet stevig zijn. Als iemand per ongeluk op het holletje staat, mag het niet kapotgaan.

Uiteraard kun je aan iedere onderzoekskaart ontwikkeldoelen koppelen voor je volgsysteem. Daarnaast worden doelen uit wetenschap en techniek, voorbereidend rekenen en taal behaald. Ik heb ervoor gekozen om ze niet specifiek te benoemen. De basis blijft voor mij enthousiasme, activering, spel en het ontwikkelen van vaardigheden in verbonden nabijheid met de leerkracht en een rijke speelomgeving. Durf erop te vertrouwen dat er altijd sprake is van ontwikkeling als betrokkenheid en welbevinden hoog zijn. Dit is niet te vangen in vinkjes.

SAMENWERKEN

Niet ieder kind zit hierop te wachten. Hoe zeer je hier het belang van inziet, samenwerken is hier niet het doel, maar een middel. Als een kind geniale plannen heeft en deze moet vertragen of parkeren, omdat het groepje kinderen het niet bij kan benen, is het soms verstandig om samenwerken even te vergeten. Het doel is onder andere het brein uitdagen en betrokkenheid optimaal aanwakkeren. Zolang dat het geval is, is samenwerking prima. Er valt nog een leven lang te oefenen in samenwerken.

EXECUTIEVE FUNCTIES

Je gaat met deze manier van werken veel zelfstandigheid eisen van de kinderen. Kan dat wel op jonge leeftijd? Dat is afhankelijk van het kind, de groep en de dynamiek. Schat zelf in wat mogelijk is en maak jezelf vooral niet gek. Ik daag je wel uit om mogelijkheden te onderzoeken.

Het kind heeft in ieder geval nog veel te leren. Gelukkig maar. Als een kind zich niet goed zelfstandig op het spel kan richten, komt het vaak door executieve functies. Dit zijn functies zoals doelgericht werken, beslissingen nemen, opruimen en omgaan met teleurstelling.

Kleuters zijn hierin nog volop in ontwikkeling (zelfs pubers nog!). Toch is dit geen reden om kinderen uit te sluiten van deze vorm van spel en onderzoek. Onderzoekend leren is een vorm die een mooie basis vormt om deze functies juist stevig te ontwikkelen en in nabijheid te begeleiden.

MINDSET & DUWTJES

Laat kinderen merken dat fouten maken niet erg is. Dat het geen probleem is als de plakband niet los wil of een knoop niet gelegd kan worden. Zoek samen naar oplossingen. Zet in op een positieve mindset. Help met het bieden van focus door terug te grijpen naar de voorwaarden van het onderzoek. Houd rekening met het ontwikkelingsniveau. Ook als het denk- en taalniveau hoog ligt bij een kind, kunnen dingen motorisch soms nog niet lukken. Blijf nabij, observeer en stimuleer positief. Geef duwtjes als het dreigt vast te lopen.

Uiteraard kun je dit proces niet de hele tijd volledig begeleiden. Leer kinderen hoe ze hun problemen kunnen oplossen met elkaar. Hoe ze iets even weg kunnen leggen tot er hulp nabij is. Leer ze waar hun talent ligt en hoe ze hun minder ontwikkelde vaardigheden tijdelijk kunnen aanvullen. Leer ze te vertrouwen op zichzelf. Misschien lukt het nóg niet, maar jij weet zeker dat het goed komt!

VOORBEREIDING

Waarom staat dit achterin deze handleiding? Omdat de grootste uitdaging voor de leerkracht ligt in de rol die je aan gaat nemen. De voorbereiding zit hem 'slechts' in de materialen klaarleggen die op iedere kaart vermeld staan. Gooi thuis regelmatig je prullenbak en schuur overhoop. Word beste vrienden met de gemeentelijke stort en fietswinkel. Daar liggen de mooiste schatten voor onderzoek!

Gun jezelf daarnaast vooral de tijd en ruimte om je te ontwikkelen tot begeleider en coach in plaats van LEER-KRACHT. Laat de kinderen verlangen naar het leren en de kracht uit hun eigen motivatie halen om te spelen en onderzoeken. Heel veel plezier en geniet!

SPELENDERWIJS UITDAGEN MET KLEUTERLAB

Kleuters horen te spelen. Het liefst de hele dag. Spelen is een prachtig proces van leren, proberen, vallen en weer opstaan. Voldoende uitdaging zou je zeggen. Toch lopen er altijd kinderen in je groep rond die éxtra uitdaging nodig hebben. Dit kunnen de oudste kinderen zijn, maar zeker ook kinderen met een versnelde ontwikkeling. En juist deze kinderen hebben uitdaging het hardst nodig!

Hoe daag je deze kinderen voldoende uit binnen spel?

Dit is de centrale vraag bij de ontwikkeling van KleuterLab geweest. De uitdaging is het activeren van het probleemoplossend en creatief denken van de kinderen. Door ze met een betekenisvolle probleemstelling uit te dagen tot onderzoek, worden ze geactiveerd om een oplossing te zoeken. Hiervoor krijgen ze geen instructie of voorbeelden, maar moeten ze echt zélf nadenken, voorspellen en spelenderwijs onderzoek uitvoeren. Om dit te bereiken is jouw rol van groot belang. Je activeert de kinderen door kietelen, faciliteren, positief coachen en duwtjes geven.

VAN CONSUMEREN NAAR ACTIVEREN!

WAT IS KLEUTERLAB?

KleuterLab bestaat uit vijftig thematische onderzoekkaarten, waarbij problemen verhalenwijs aangeboden worden. Betekenisvolle problemen, waar kinderen hun tanden in willen zetten en oplossingen voor willen bedenken. Zo bouwen ze een beschut winterverblijf voor een egel en helpen ze de oma van Roodkapje met een wolfenalarm.

KleuterLab is opgebouwd volgens de fasen van onderzoekend leren. De fasen van onderzoekend leren worden verderop nader toegelicht. Bij iedere fase staan diepere denkvragen geformuleerd om het onderzoek op gang te brengen en te stimuleren. Deze vragen kun je letterlijk voorlezen.

VOORWOORD

Als je dit leest, ben je vast nieuwsgierig. Hoe werkt Kleuterlab? Wat vraagt dit van mij en mijn groep? Hoe ga ik dit uitvoeren? En vooral: waarom? Lees zeker verder als je hier antwoord op wilt. Ga je liever meteen aan de slag? Dan spreken de kaarten voor zich. Als je je neus stoot of de kinderen lekker eigenwijs blijken te zijn, is er nog tijd genoeg om deze handleiding door te nemen.

fotografer: Jolanda van Eek

Ik wens jou en de kinderen heel veel plezier! Als ik nog iets voor jou of je school kan betekenen, dan hoor ik het graag.

Auteur, uitvinder en onderwijsgeek:
Inge Schilders
info@kleuter-lab.nl

INHOUD

Spelenderwijs Uitdagen Met Kleuterlab	3
Wat Is Kleuterlab?	3
Doelgroep	4
Leerkrachtrol	4-6
Fasen Van Onderzoekend Leren	7-8
Wat Levert Onderzoekend Leren Op?	8-9
Samenwerken	9
Executieve Functies	9
Mindset & Duwtjes	10
Voorbereiding	10
Ten Slotte	11

TEN SLOTTE

Heb je vragen, leuke ervaringen of opmerkingen? Neem dan gerust contact op: info@kleuter-lab.nl

Wil je meer informatie of een inspirerende en aanvullende workshop? Lees meer op: www.kleuter-lab.nl

- Herfst 🍁
- Winter ❄️
- Sint & Kerst 🎁
- Lente 🌱
- Vakantie & Vervoer 🚗
- Buitenspelen & Avontuur 🎪
- Eten & Drinken 🍷
- Sprookjes 📖
- Wonen 🏠
- Kunst 🎨

KleuterLab is een uitgave van Het Kleine Avontuur
Auteur: Inge Schilders
Vormgeving: Studio Formo

Copyright 2017 Het Kleine Avontuur
Alle rechten voorbehouden. Niets in deze uitgave mag worden veeveelvoudigd,
en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitaal,
of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van Het Kleine Avontuur. Misbruik wordt niet op prijs gesteld.

